

JAARVERSLAG 2023 HEEMKUNDEKRING VEHCHELE

opgericht 23 april 1981

Ledenbestand per

31-12-2020	319 leden
31-12-2021	352 leden
31-12-2022	375 leden
31-12-2023	390 leden

In het jaar 2023 hebben zich 33 nieuwe leden aangemeld.

In 2023 zijn 9 leden overleden:

Vic van Heeswijk (15/01), Nico Slippens (25/04), Lies Aarts (01/05), Maria de Visser (27/06), Rinus van den Biggelaar (21/08), Ad van der Heijden (30/08), Jan Janssen (11/09), Piet van Melis (25/10) en Arnold van Houdt (28/11)

Onze oprechte deelneming gaat uit naar de nabestaanden.

Bestuursleden 2023

Bert Cornelis (vanaf 27 februari 2023), Arno van den Heuvel (secretaris – met tijdelijke verlenging t/m 31 december 2023), Petra Huibers (voorzitter), Marie-Louise van Lieshout, Tiny Raaijmakers (penningmeester), René Rovers, Henk van der Voort en Paul Wonders (ledenadministratie - vanaf 27 februari 2023)

Overzicht activiteiten

Januari 2023

12 januari 2023 – Arno van den Heuvel en Petra Huibers hebben de Nieuwjaarsontmoeting van de Provincie Noord-Brabant bezocht.

20 januari 2023 – bezoek van Theo de Jong (bioloog, archeoloog Erfgoedhuis en stads-archeoloog Helmond) aan de heemkamer voor onderzoek naar een destijds op De Scheifelaar gevonden urntje met botresten.

24 januari 2023 – presentatie Verhalen voor Veghel centrum door Rolf Vonk. Aan de hand van een historische schets van het centrum van Veghel en met concrete voorbeelden zijn de aanwezigen meegenomen in de ideeën en werkwijzen waarmee Vehchele vanuit erfgoed en cultuurhistorie wil bijdragen aan de transformatieopgave van het dorpshart van Veghel.

27 januari 2023 – Eerdologie, Hei's Archief en Vehchele hebben een tweede gesprek gevoerd in het kader van continuïteit en verduurzaming van onze erfgoedgemeenschappen.

Februari 2023

7 februari 2023 – met Stichting Zuivere Kunst zijn verdere afspraken gemaakt over de sponsoring van het educatieproject (kabouter Paula Pottgiesser) voor de viering van 80-jaar bevrijding in 2024.

27 februari 2023 – Algemene Ledenvergadering. Naast de vaste onderwerpen in deze vergadering ook een aantal afwijkende items (aanpassen statuten, aanvraag ANBI-status en de aanpassing samenstelling bestuur) waarvoor toestemming van de vergadering wordt gevraagd en gekregen. Ook is het nieuwe logo met aangepaste huisstijl gepresenteerd.

Dit jaar is Henk van der Voort herkiesbaar en hij wordt herkozen als bestuurder. Jan van Erp en Arno van den Heuvel zijn niet herkiesbaar. Arno blijft tot uiterlijk 31 december 2023 ondersteuning bieden als tijdelijk secretaris. Bert Cornelis en Paul Wonders worden gekozen als nieuw bestuurslid.

Huldiging jubilarissen:

40 jaar lid: de heer en mevrouw Mobers en mevrouw Johanna van Boxmeer

25 jaar lid: mevrouw Agnes Pigmans

Mevrouw Lies Aarts (25 jaar lid) en de heren Harry van Leur (40 jaar lid), Martien van Asseldonk (25 jaar lid) en Hugo van den Bogaard (25 jaar lid) zijn helaas verhinderd de vergadering bij te wonen.

Maart 2023

3 maart 2023 – de leden ontvangen kroniek nummer 149 (maart 2023) met het artikel Het Veghelse schippersleven van trekschuit tot Koopvaart.

6 maart 2023 – de leden ontvangen nieuwsbrief 2023-1/maart.

8 maart 2023 – in de reeks lezingen die de heemkundekringen van Schijndel, Sint-Oedenrode, en Veghel samen organiseren, heeft Rolf Vonk op 8 maart 2023 voor Heemkundekring de Oude Vrijheid in Sint-Oedenrode de lezing “Veghel, Parel van de Meierij” verzorgd.

17 maart 2023 – de educatiewerkgroep van Vehchele volgde een cursus van Erfgoed Brabant over erfgoededucatie maken. Voor de viering van 80-jaar bevrijding is gestart met het oppakken van een erfgoededucatie- en burgerschapsproject rondom het kabouterijtje van Paula Pottgiesser door aan te sluiten bij het lesproject ‘Wat is het je waard?’ over morele dilemma’s in oorlogstijd.

22 maart 2023 – in de reeks lezingen die de heemkundekringen van Schijndel, Sint-Oedenrode, en Veghel samen organiseren heeft Johan van Geffen voor Heemkundekring Vehchele de lezing “Schijndel in verhalen, mythes of werkelijkheid?” verzorgd.

23 maart 2023 – leerlingen van groep 7/8 van basisschool De Vijfmaster hebben een archeologieles gevolgd. Hanneke van Alpen (Uden) heeft op de school een theoretisch deel met instructie gegeven. Daarna hebben de leerlingen op een aantal locaties in het Oude Raadhuis de eerste stappen van een praktisch schervenonderzoek uitgevoerd.

28 maart 2023 – introductiebijeenkomst nieuwe leden. Ruim 20 nieuwe leden hebben nader kennism gemaakt met onze Heemkundekring.

April 2023

4 april 2023 – Rolf Vonk, Joris Nieuwint en Petra Huibers hebben namens Heemkundekring Vehchele de eerste door de gemeente Meierijstad georganiseerde bijeenkomst 'Initiatieven 80 jaar Herdenken en Vieren in 2024' bijgewoond.

13 april 2023 – de werkgroep Memorix Maior van HKK Vehchele heeft als eerste werkgroep meer dan 50.000 records ingevoerd in het collectieregistratiesysteem Brabant Cloud van Erfgoed Brabant. De records betreffen historische foto's en bidprentjes van en over Veghel.

19 april 2023 – Bernard Vissers heeft een lezing gehouden over de jaren zestig weerspiegeld in de ontwikkeling van Veghel-zuid en De Leest. Aan de hand van foto's liet Bernard zien hoe weiland en landbouwgrond veranderden in woonwijken als Zuid, De Boekt en De Leest.

30 april 2023 – de leden ontvangen nieuwsbrief 2023-2/2023.

Mei 2023

In mei zijn we gestart met gesprekken met Erry Dortmans, galeriehoudster Lodewijkskerkje (voormalig Protestantse kerkje), om te onderzoeken in hoeverre wij gezamenlijk het verhaal van de Veghelse kunstschilder Paul Rink kunnen uitdragen. Gesprekken zullen in de loop van het jaar vervolgd worden.

In de op 8 en 13 mei 2023 gehouden extra ledenvergaderingen hebben de leden ingestemd met wijziging/aanpassing van de statuten om reden van o.a. het voldoen aan de wettelijk gestelde eisen én om in aanmerking te komen voor een zogeheten ANBI-kwalificatie.

29 mei 2023 – de leden ontvangen kroniek nummer 150 (juni 2023) met de artikelen Het poesiealbum van Roosje Andriessse, collectie Frans Govers en Kunstzinnig erfgoed ondernemend Veghel.

Juni 2023

7 juni 2023 – hebben een 40-tal leden van Heemkundekring Vehchele een bezoek met rondleiding gebracht aan het provinciehuis van Noord-Brabant in 's-Hertogenbosch.

Op 8 juni 2023 heeft de Belastingdienst laten weten dat Heemkundekring Vehchele met terugwerkende kracht per 9 maart 2023 aangemerkt wordt als culturele Algemeen Nut Beogende Instelling, kortweg ANBI-status.

In juni heeft Rolf Vonk bij de Van Gogh Nationaal Park Academie het idee ingebracht om het Eerderwoud als nieuw groen te ontwikkelen op het industrieterrein: "We trekken het Wijboschbroek het industrieterrein op". Rolf ging samen met gemeente Meierijstad op pad op de Dubbelen om te bekijken hoe Eerderwoud-concept vorm zou kunnen krijgen.

Juli 2023

6 juli 2023 – de leden ontvangen nieuwsbrief 2023-3/2023

In verband met de vakantieperiode geen ledenactiviteiten.

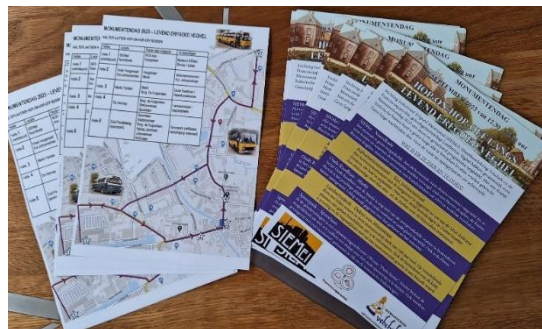
Augustus 2023

In verband met de vakantieperiode geen ledenactiviteiten.

September 2023

1 september 2023 – de leden ontvangen nieuwsbrief 2023-4/2023.

10 september 2023 – Vehchele heeft dit jaar in samenwerking met SIEMei en de Sint-Lambertuskerk meegedaan aan de Open Monumentendag. Het extreem warme weer heeft zeker invloed gehad op het aantal bezoekers. Toch was er de nodige belangstelling voor het museum SIEMei, het Airborne monument, het Oude Raadhuis, de Sint-Lambertuskerk en het Spoorpark.

Half september 2023 ontvangen de leden kroniek nummer 151 (september 2023) met de artikelen Muurschildering in de Lambertuskerk, woonwagenkamp op De Strooken, Kunstzinnig Erfgoed van ondernemend Veghel.

25 september 2023 – lezing Van Gogh in Brabant Peter van Overbruggen. Peter gaf duidelijk een andere kijk op het leven en de persoonlijkheid van Vincent van Gogh.

Oktober 2023

9 oktober 2023 - in de reeks lezingen die de heemkundekringen van Schijndel, Sint-Oedenrode en Veghel samen organiseren, heeft Rolf Vonk voor Heemkundekring Schijndel de lezing "Veghel, Parel van de Meierij" verzorgd.

10 oktober 2023 – via de Rabo ClubSupport actie hebben we dit jaar een bedrag van € 567,05 mogen ontvangen.

Vehchele is deelnemer in de werkgroep Erfgoed van LeefGoed. Met dit project geven de Zusters Franciscanessen hun waarden door middel van 10 grondwoorden door aan Veghelaren van de toekomst. In de werkgroep, die in oktober haar eerste bijeenkomst had, zijn behalve de Zusters Franciscanessen en de heemkundekring ook de Franciscusparochie, AREA, Meierij-stad en Lumineus betrokken. Gezamenlijk wordt een concreet plan ontwikkeld om ervoor te zorgen dat waardevol erfgoed uit de collectie van de Zusters voor Veghel op betekenisvolle plekken in de omgeving behouden kan blijven.

31 oktober 2023 – presentatie Genealogie met een Veghels tintje. Wilbert Steenbakkers heeft uitgebreid verteld over documenten die kunnen worden geraadpleegd vanaf de start van de burgerlijke stand in 1811 tot circa medio vorige eeuw. Ook werden een aantal specifieke en openhartige aktes uit de regio besproken.

November 2023

2 november 2023 - de leden ontvangen nieuwsbrief 2023-5/2023.

8 november 2023 – een vervolg is gegeven aan verdere gesprekken over samenwerking tussen Eerdologie, Hei's Archief, Het Zijtaarts Archief en Vehchele om het erfgoed in ons werkgebied voor de toekomst zichtbaar te houden en te behartigen. We verkennen hoe wij kunnen samenwerken aan de wijze waarop collecties verzameld en ontsloten worden, hoe data van historisch onderzoek met elkaar gedeeld en ontsloten kunnen worden, maar ook hoe we elkaar als erfgoedgemeenschappen kunnen ondersteunen en faciliteren, waarbij het algemene belang van ons werkgebied voorop staat.

18 november 2023 – mede namens Eerdologie, Heis Archief en Het Zijtaarts Archief heeft Vehchele contact gezocht met de Franciscusparochie om met het parochiebestuur in gesprek te gaan over de toekomst van het religieus erfgoed in Meierijstad. Het doel van het gesprek (2024) is om te onderzoeken op welke wijze het waardevol religieus erfgoed – in de brede zin van het woord – voor onze gemeenschappen kan worden behouden voor de toekomst.

28 november 2023 – Bert Cornelis, Joris Nieuwint en Petra Huibers hebben namens Heemkundekring Vehchele de tweede door de gemeente Meierijstad georganiseerde bijeenkomst 'Initiatieven 80 jaar Herdenken en Vieren in 2024' bijgewoond.

30 november 2023 – bedankavond HKK Vehchele om de vrijwilligers in het kalenderjaar 2023 te bedanken voor hun inhoudelijke en/of organisatorische ondersteuning.

Het Platform Natuur en Landschap Meierijstad (PNLM) nodigde Vehchele en de gemeente Meierijstad in november uit voor een verkennend gesprek over de wijze waarop cultuur-historisch landschap binnen de voormalige gemeente Veghel beter op de kaart kan komen te staan en kan bijdragen in ruimtelijke ontwikkelingen.

December 2023

3 december 2023 – de leden ontvangen kroniek nummer 152 (december 2023) met de artikelen Prestige Modewarenhuis Hout-Brox verdwijnt, Van Leigraafspaadje tot Monnickendampad, de verwijderde schilderijen in de Lambertuskerk en Kerstmis 1944 Kinderkerstfeest met geallieerden.

9 december 2023 – om een groep enthousiaste vrijwilligers te krijgen die bereid zijn in de toekomst groepjes mensen door het historisch centrum van Veghel rond te leiden is de eerste aspirant-gidsenwandeling gehouden. In 2024 worden vervolgstappen gezet.

11 december 2023 – heeft Maria van Deutekom een lezing over volksverhalen over heksen gegeven. Ook verhalen over heksen uit de Kempen en de Meierij hebben de revue gepasseerd.

14 december 2023 – in het Platform Erfgoed Meierijstad presenteerden we de voor gemeente en regio unieke samenwerking van Eerdologie, Heis Archief, Het Zijtaarts Archief en Vehchele, waarmee we de andere drie heemkundekringen en Roois Cultureel Erfgoed een kijkje gaven in onze keuken en konden bijpraten over onze werkwijze. Welke doelstellingen beogen we en welke mogelijkheden zijn er om het collectief te faciliteren? Die laatste vraag zal in 2024 verder afgepeld moeten worden met de Gemeente Meierijstad.

Het tweede deel van de bijeenkomst stond in het teken van een terugblik op het uitvoeringsplan van de Erfgoedvisie. Daarover zal in het voorjaar 2024 een gesprek volgen met de

erfgoedwethouder Johan van Gerwen.

Met zuster Gerda van Gogh en Marieke van Grinsven doorzochten we in december de indrukwekkende fotocollectie van de Zusters Franciscanessen om enkele typerende afbeeldingen te vinden die gebruikt gaan worden voor de inrichting van de entrees van de nieuwe gebouwen in het Kloosterkwartier. Doel is om foto's te vinden die aansluiten bij de namen van de nieuwe gebouwen of die een herinnering vormen aan de gebouwen die er ooit stonden en de mensen die er woonden en werkten.

28 december 2023 – de leden ontvangen nieuwsbrief 2023-6/2023.

Archeologische activiteiten 2023

- ✓ Markt 8 – 13; archeologisch bureauonderzoek. Advies: proefsleuvenonderzoek.
- ✓ Zijtaart, Leinserondweg 16; bureauonderzoek. Advies: bouwhistorisch onderzoek en ontgraven onder archeologische begeleiding.
- ✓ Veghel, Hoofdstraat 29/29A, 31 & Vlas en Graan 40 (De Nieuwe Oogst); bureauonderzoek. Advies: vervolgonderzoek en voorafgaand aan de sloop van het pand Hoofdstraat 29/29A een bouwhistorische opname laten maken.
- ✓ Eerde, Esdonkstraat; proefsleuvenonderzoek.
- ✓ Mariaheide, Pastoor van Haarenstraat 44; archeologisch bureauonderzoek.
- ✓ Veghel plangebied – Doornhoek; bureauonderzoek. Advies: proefsleuvenonderzoek.
- ✓ Veghel, Aabroeken; archeologisch bureauonderzoek.
- ✓ Veghel, Hoofdstraat 23; inventariserend veldonderzoek.

Werkgroepen / projecten

Archiefbeheer – de werkgroep streeft naar meer structuur en duurzaamheid. Hiervoor gaat de groep aan de slag met het collectieplan. Doel is duidelijkheid krijgen: wat beheert de HKK/wat hoort thuis in de collectie van de HKK en wat niet. Het is in december 2023 ook zover dat uitbreiding van de werkgroep nodig is. Extra handen voor uitvoerend archiefwerk kunnen goed gebruikt worden.

Archeologie – in 2023 hebben leden van de werkgroep Archeologie de theoretische kennis van de kennismakingscursus “Het archeologisch restaureren van keramiek en stenen werktuigen” in praktijk gebracht.

Gesprekken lopen om mogelijk aansluiting te vinden bij het initiatief CARE gemeenschaps-archeologie.

Attentietegels & toponiemenbanken – we hebben geconstateerd dat er behalve vervuilde tegels ook **attentietegels** zijn met productiefouten en beschadigingen. In 2023 zijn alle attentietegels in Veghel en de kerkdorpen nagelopen en in beeld gebracht. Voor het vinden van een oplossing is de HKK in gesprek met de gemeente.

Toponiemenbanken: gemeente Meierijstad heeft Vehchele in juni laten weten dat zij bekijken hoe om te willen gaan met het plaatsen van attributen in de openbare ruimte. Wanneer vanuit

de gemeente duidelijke richtlijnen opgesteld zijn, kunnen we met hen aan tafel om onze voorstellen te bespreken.

Boerderijenboek – in december 2023 zijn de conceptteksten voor het bijna 400 pagina's dikke Boerderijenboek Veghel nagenoeg gereed. De bijdragen van Martien van Asseldonk, Ger van den Oetelaar, Joop Steenbakkers, Wilbert Steenbakkers en Rolf Vonk gaan de lezer meenemen in de geschiedenis van het Veghelse landschap, het ontstaan van de dorpskom en buurtschappen, bouwhistorie van Brabantse boerderijen en een uitgebreide cultuurhistorische beschrijving van 28 boerderijen en haar bewoners.

Digitalisering – ook de werkgroep Memorix Maior streeft naar structuur en duurzaamheid en ook deze werkgroep kan ondersteuning gebruiken.

Educatie – Vehchele is in samenwerking met Stichting Zuivere Kunst, Cultuurkade Meierijstad, Bibliotheek Meierijstad en de Stadsdichter hard in de weer met het vormgeven van een educatieproject in het kader van de viering van Operatie Market Garden 2024. Dit educatieproject rondom het kaboutertje van Paula Pottgiesser wordt onderdeel van het lespakket dat via Cultuurkade Meierijstad wordt uitgezet. In het project maken leerlingen kennis met het mysterieuze kaboutertje dat een grote rol speelde in het onderduikerswerk van het Veghelse echtpaar Van den Hoogenhoff-Pottgiesser in de jaren 1940-1944. De verwachting is dat in februari 2024 het conceptprogramma volledig klaar is en met Cultuurkade verder opgepakt kan worden.

Historische Geografie Brabant – de werkgroep is een eind gevorderd met het intekenen en georefereren van de plattegronden van 1832 in het daarvoor bedoelde programma. De gegevens van de eigenaren en grondstukken (zogenaamde OAT's) zijn bijna gereed. De vervolgstap is deze gegevens in het eerste kwartaal van 2024 aan te bieden aan de overkoepelende HGB-organisatie die dit toevoegt aan hun website.

Tweede Wereldoorlog (WWII) – de werkgroep werkt aan het in beeld brengen van oorlogsschade in de gemeente Veghel. De oproep om de oorlogsschade te melden heeft een grote respons opgeleverd. De werkgroep gaat deze informatie bundelen (digitaal) en zal verbanden leggen met andere werkgroepen van de HKK. De werkgroep heeft in 2023 een aantal bijeenkomsten gehad, bestaat inmiddels uit zes leden en is zoekende naar de vervolgstappen.

Omgevingscommissie Meierijstad

We hebben informatie aangeleverd over de Eerdse Kerk, een bijdrage geleverd aan het verbeterde plan rond de voormalige Protestantse Kerk Veghel (Hoofdstraat 53) en vroegen aandacht voor haar waardevolle 18^e eeuwse interieurstukken.

Constructief advies is gegeven voor de hopelijk spoedige herbouw van de in de oudjaarsnacht verbrandde Congregatiekapel (Meester van Coothstraat 1).

Contact met architect en aandacht door middel van een schrijven aan burgemeester en wethouders en Omgevingscommissie voor het behoud van het volgens de Welstandsnota beeldbepalende ensemble van Huize Mariënborg met koetshuis (Hoofdstraat 29-31) heeft helaas niets opgeleverd.

We vroegen aandacht voor het (deels) behoud van het voormalige Stationskoffiehuis in de Spoorlaan. Het gesprek hierover zal in 2024 opgepakt worden.

In het Platform Erfgoed Meierijstad is opnieuw aandacht gevraagd voor het oppakken van de herinventarisatie van de lijst van monumenten en beeldbepalende panden. Vehchele heeft daartoe in 2019 al een voorstel geschreven over de gebouwen in Eerde, Mariaheide, Veghel en Zijtaart. De huidige lijst is in 2018 vastgesteld en bevat fouten en hiaten, wat goed erfgoedbeleid ten aanzien van waardevolle gebouwen en ondersteuning van de Omgevingscommissie in de weg kan staan. De gemeente Meierijstad is voornemens om deze herinventarisatie in 2024 op te gaan pakken.

Na positief advies van de Omgevingscommissie heeft gemeente Meierijstad een subsidie van € 600,00 toegekend aan het gezamenlijke plan van Eerdologie, Heis Archief, Vehchele en Het Zijtaarts Archief om te werken aan collectiebeheer en het onderzoek naar behoud van religieus erfgoed in onze gemeenschappen.